

INSTITUT DRUŠTVENIH NAUKA

Centar za ekonomska istraživanja

**PREDUZETNIŠTVO
VS.
RENTIJERSTVO**

BEOGRAD, 2018.

Uređivački odbor:

dr Veselin Vukotić
dr Danilo Šuković
dr Mirjana Rašević
dr Zoran Lutovac
dr Vladimir Goati

Izdaje:

Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka

Za izdavača:

dr Goran Bašić

Izdavanje ove knjige finansijski su pomogli:

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Štampa:

Razvojno-istraživački centar Grafičkog inženjerstva
Tehnološko-metalurškog fakulteta, Karnegijeva 4, Beograd

Tiraž:

150 primeraka

ISBN:978-86-7093-201-2

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

005.961:005.914.3(082)
346.545(082)
343.35

PREDUZETNIŠTVO vs. rentijerstvo / [uređivački odbor
Veselin Vukotić...[et al.]. - Beograd : Centar za ekonomska
istraživanja Instituta društvenih nauka, 2018 (Beograd :
Razvojno-istraživački centar Grafičkog inženjerstva
Tehnološko-metalurškog fakulteta). - graf. prikazi, tabele. -
310 str. ; 25 cm

"Tradicionalni naučni skup Centra za ekonomska istraživanja
Instituta društvenih nauka u Beogradu, održava se ove godine
28. put." -- predgovor. - Tiraž 150. - Str. 7: Predgovor /
Danilo Šuković. - Napomene i bibliografske reference uz
tekst. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-7093-201-2

a) Предузетништво - Зборници b) Рентијерство -
Зборници
COBISS.SR-ID 263976204

PREDUZETNIŠTVO U SRBIJI

Apstrakt

Na preduzetničko okruženje utiču svi elementi preduzetničkog ekosistema-politike Vlade, institucije, regulatorni okvir, finansije, kultura, obrazovanje, ljudski kapital, lokalna i globalna tržišta. U radu će biti predstavljena klima za razvoj preduzetništva. Analiziraće se problemi koji sputavaju razvoj preduzetništva u Srbiji. Posebna pažnja će biti posvećena visokim stopama nezaposlenosti koje naša zemlja beleži već dugi niz godina. Na kraju će biti predstavljene mere za podsticaj razvoja preduzetničke aktivnosti u Srbiji.

Ključne reči: preduzetništvo, nezaposlenost, obrazovanje, inovacije

ENTREPRENEURSHIP IN SERBIA

Abstract

Entrepreneurial environment is affected by all elements of the entrepreneurial ecosystem-policy of the Government, institutions, regulatory framework, finance, culture, education, human capital, local and global markets. The paper will present a climate for the development of entrepreneurship. Problems that hinder the development of entrepreneurship in Serbia will be analyzed. Special attention will be paid to the high unemployment rates that our country has been recording for many years. At the end, the paper will present the measures to encourage the development of entrepreneurial activity in Serbia.

Keywords: entrepreneurship, unemployment, education, innovation

1. UVOD

Razvoj preduzetničke kulture u Srbiji, podsticaji za finansiranje preduzetnika, kao i motivisanje mladih da unpreduju svoja znanja i veštine i da se upuste u preduzetništvo pokretanjem, organizovanjem i inoviranjem poslovanja preduzeća predstavljaju faktore koji bi mogli da doprinesu ekonomskom rastu i razvoju kroz otvaranje novih radnih mesta, rast dohotka, podsticanje kreativnosti i inovativnosti, kreiranje ekonomije zasnovane na znanju. Društvo znanja i ekonomija zasnovana na znanju podrazumevaju skup veština, sposobnosti i kompetencija kojima se stvaraju inovacije, rešavaju problemi na konstruktivan način i saraduje sa drugima u cilju opšte dobrobiti. Koristeći se iskustvima najrazvijenijih ekonomija sveta, potrebno je istaći najbitnije faktore koji determinišu ekonomiju znanja i njen uticaj na preduzetničke aktivnosti i ekonomski razvoj, a to su: 1. moderno obrazovanje i permanentno usavršavanje, 2. sredstva za istraživanje i razvoj, posebno ulaganja u modernu industriju (IT

---

* Institut društvenih nauka, Centar za ekonomska istraživanja
Rad je deo istraživanja na projektu: III 47010 „Društvene transformacije u procesu evropskih integracija – multidisciplinarni pristup“ koji je finansiran od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

sektor, telekomunikacije, biotehnologija, farmakologija i sl.), 3. odgovarajuća naučno-tehnološka i kulturna politika društva, 4. adekvatno upravljanje ekonomskim promenama u skladu sa promenama u okruženju i svetu, 5. izbor odgovarajuće makroekonomske politike, sistemskih i strukturnih ekonomskih rešenja, 6. promovisanje sektora visoke tehnologije i definisanje podsticajnih mera za privlačenje stranih investicija u iste, 7. obezbeđenje odgovarajućeg stepena zaštite vlasničkih prava, posebno intelektualne svojine, 8. poštovanje koncepta društvene odgovornosti u poslovanju kompanija.¹

Najznačajniji efekti koje ostvaruje društvo podsticanjem preduzetničkih aktivnosti jeste stvaranje zdravih preduzeća koja će predstavljati polugu razvoja i podsticajno delovati na razvoj inovativne tehnologije. Preduzetništvo značajno podstiče otvaranje novih mogućnosti razvoja, kako pojedinih regiona, tako i celokupne privrede. Takođe, sve se više ističe da je preduzetništvo veoma značajna poluga prestrukturiranja ekonomije, njen najkreativniji i najdinamičniji razvojni resurs, a preduzetnici inicijatori i nosioci inovativnih promena.²

2. KLIMA ZA RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA U SRBIJI

Jedan od glavnih problema Srbije jeste nezaposlenost koja dugi niz godina beleži visoke stope, ali i stopa nezaposlenosti mladih. Stopa nezaposlenosti kod populacije starosti 15 i više godina iznosi 14,6% na nivou cele Srbije. Takođe, u ukupnom broju nezaposlenih lica veliki je udeo onih koji godinama pokušavaju da pronađu zaposlenje i koji nakon gubitka posla dug vremenski period ostaju u statusu nezaposlenih. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, na kraju juna 2017. godine ukupan broj nezaposlenih lica starosti od 15 do 24 godine iznosi 71 041. Prema podacima Ankete o radnoj snazi stopa nezaposlenosti mladih, koja se definiše kao udeo nezaposlenih lica starosti 15–24 godine u ukupnoj aktivnoj populaciji mladih u 2016. godini, iznosila je 34,9%, što je za 8 procentnih poena niže u odnosu na prethodnu 2015. godinu. Kada govorimo o statusu mladih lica u aktivnosti, 69,7% ukupnog broja mlade populacije čine nezaposleni, 10,6% su neaktivni, dok svega 19,7% mladih je zaposleno. Poražavajuća je činjenica da više od dve trećine mladih ne radi, a veliki broj njih traži posao duže od godinu dana, dok više od 10% mladih uopšte ne učestvuje u traženju odgovarajućeg posla. Stopa nezaposlenosti mladih, najviša je u regionu Šumadije i Zapadne Srbije (40,3%), a najniža u Beogradskom regionu (29,4%).³

Kada posle završenih osnovnih studija mladi nisu u mogućnosti da pronađu zaposlenje, pribegavaju nastavku školovanja i upisu postdiplomskih studija, pokušavajući da u međuvremenu unaprede svoje znanje i veštine i time steknu mogućnosti za lakši pronalazak posla, čime odlažu trenutak suočavanja sa problemom zaposlenosti. Završetak školovanja i osamostaljivanje kroz zaposlenje predstavlja bitnu prekretnicu u životu svakog mladog čoveka. Ukoliko nisu u mogućnosti da se ostvare na tom polju, posledice su izuzetno negativne ne samo po njih, već i po buduće generacije, što sve nepovoljno utiče na celokupnu ekonomsku situaciju

¹ Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj. Privreda Republike Srbije-održivost zasnovana na znanju, str. 4-6. www.odrzivi-razvoj.gov.rs/

² OECD Fostering entrepreneurship, Paris, 1998; European Commission: Improving and simplifying the business environment for business start-up, 1998. EU: Action plan for promote entrepreneurship and competitiveness, 1999

³ Republički zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi u Republici Srbiji, 2016 (Beograd: Republički zavod za statistiku, 2016), preuzeto 25. jula 2017.

http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/07/15/SB_608-ARS_2015.pdf

Republički zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi prvi kvartal 2017 (Beograd: Republički zavod za statistiku, 2017), preuzeto 25. jula 2017.

http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/49/44/RS10_2017Q1.pdf

u jednoj zemlji. Svetski priznati ekonomista prof. dr Džefri Saks je prilikom posete Srbiji pre nekoliko godina upravo i istakao visoku stopu nezaposlenosti mladih kao glavni ekonomski problem sa kojim se naša zemlja suočava.

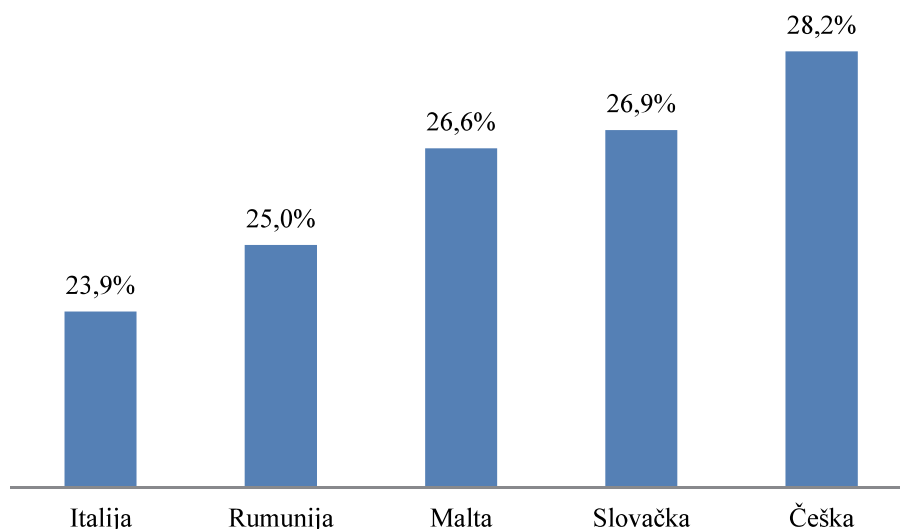
Analizirajući ovaj problem, možemo konstatovati da su veštine i znanja mladih neprilagođena potrebama na tržištu rada, odnosno da mladi ili nemaju dovoljno obrazovanja za poslove za kojima postoji tražnja ili pak poseduju znanje i obrazovanje za kojim ne postoji trenutna potreba. Ovakva neusklađenost obrazovnih sistema sa potrebama tržišta rada dovodi do situacije da određeni broj radnih mesta za kojima postoji realna potreba na tržištu ostaje nepopunjen, jer ne postoje lica sa adekvatnim znanjima i veštinama, a s druge strane, postoji veliki broj lica sa zanimanjima za kojima ne postoji potreba na tržištu. Ne može se reći da je problem u mladoj generaciji i u njihovim sposobnostima, već u tome što nisu razvili veštine tokom školovanja za trenutno aktuelne poslove.

Ključno rešenje problema se krije u obrazovanju i nameće se potreba da se ustanovi takav sistem obrazovanja koji će se oslanjati na potrebe na tržištu rada i koji će biti efikasan. Garantovan posao posle završene škole je prošlost, kao i vezivanje za jednu kompaniju do kraja radnog veka. Danas ljudi znatno češće menjaju profesije i kompanije za koje rade, a važna determinanta rasta produktivnosti je celoživotno učenje kojim se unapređuju znanja, veštine i kompetencije radnika. Potrebno je uskladiti ponudu i tražnju za radnom snagom, pa tako i programe obrazovanja sa potrebama privrede, ali i ojačati vezu i uspostaviti saradnju između obrazovnih institucija i sektora privrede tj. poslodavaca, omogućiti razvoj preduzetništva, razviti pomenuti koncept celoživotnog učenja i sl. Na taj način se može uticati na smanjenje nezaposlenosti mladih.

Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje prosečno trajanje nezaposlenosti u Srbiji iznosi oko 3,5 godine. Najdeficitarnija zanimanja su diplomirani farmaceuti, lekari specijalisti, građevinski inženjeri, veterinari, dok posao najduže čekaju učitelji, agroekonomisti, poljoprivredni inženjeri, profesori fizičkog vaspitanja i politikolozi. Oni čekaju na zaposlenje između 5 i 10 godina. Među nezaposlenima najveći je broj ekonomista (oko 43 000), medicinar (17 500), proizvođača odeće (17 000), pravnika (13 000).⁴ Sprovedena istraživanja ukazuju na to da je trenutno svaka treća diploma menadžerskog karaktera, ali je važno naglasiti i činjenicu da svako treće radno mesto, koje je novootvoreno, ne odgovara datom obrazovnom profilu. To nam govori u prilog tome da mladi upisuju škole i fakultete bez obzira na to da li postoji realna potreba na tržištu rada za zanimanjem koje su odbarali kao buduću profesiju. S druge strane, na fakultetima se upisne kvote iz godine u godinu ne menjaju i ne prate potrebe na tržištu rada. Takođe, mladima se savetuje da još u toku studiranja pokušaju da iskoriste sve pogodnosti koje se tiču članstava u mnogobrojnim organizacijama, učešća u programima razmene studenata, obavljanja prakse u kompanijama, pohađanja seminara i kurseva, kao i učešća na mnogobrojnim takmičenjima. Na taj način obogaćuju stečena znanja i ovladavaju novim veštinama koje će im značiti u budućnosti prilikom zaposlenja. Takođe, bitno je naglasiti i to da su zanatska zanimanja gotovo zaboravljena, ako ne i potcenjena u društvu, pa tako ni srednje stručne škole ne obrazuju ili ne osposobljavaju odgovarajuće kadrove za tržište rada.

⁴ Nacionalna služba za zapošljavanje, *Mesečni statistički bilten januar 2017*. (Beograd: Nacionalna služba za zapošljavanje, 2017)
http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/7/7026_bilten_nsz_01_2017_-_broj_173.pdf

Grafikon 1. Zemlje EU sa najnižim stopama visokoobrazovanih

Izvor: EurActiv Srbija <http://www.euractiv.rs/eu-prioriteti/6480-eu-mora-hitno-da-smanji-nezaposlenost-mladih>

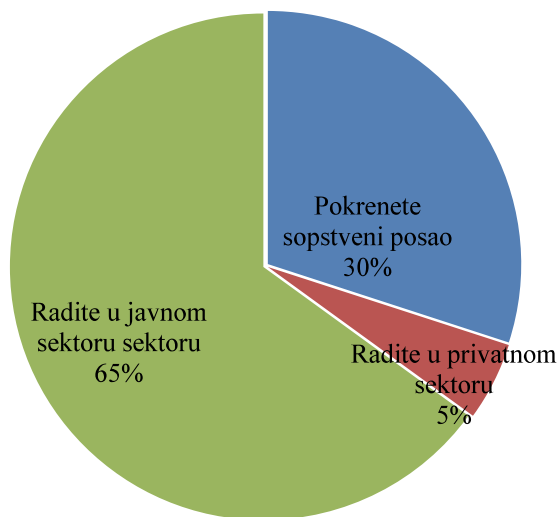
Od ukupnog broja nezaposlenih u junu 2017. godine udeo visokoobrazovanih radnika iznosi oko 15%, što znači da oko 90 000 visokoobrazovanih traži posao. Prema poslednjem popisu udeo visokoobrazovanog stanovništva u Srbiji iznosi 10,5%. Ako posmatramo iskustva EU, između 2002. i 2014. godine udeo visokoobrazovanih je porastao sa 23,6% na 38,9%. Cilj EU u području obrazovanja jeste da do 2020. godine najmanje 40% populacije starosti između 30 i 34 godine pripada grupi visokoobrazovanih. Zemlje EU sa najnižim stopama visokoobrazovanih su: Italija (23,9%), Rumunija (25%), Malta (26,6%), Slovačka (26,9%) i Češka (28,2%). Vidimo da je udeo visokoobrazovanih u Srbiji nizak, a s druge strane, i taj mali udeo visokoobrazovanih poseduje znanja i kvalifikacije koje nisu u skladu sa potrebama tržišta rada. Kada je reč o nezaposlenosti mladih u zemljama EU, Nemačka sa 7,7% beleži najnižu stopu. S druge strane, u Francuskoj je nezaposleno 25% mladih od 25 godina, dok Grčka i Španija beleže izuzetno visoke stope nezaposlenosti mladih – od 56%.⁵

Evidentno je da je Srbija u dužem vremenskom periodu beležila i značajan odliv stručnjaka. Odlaskom kreativnog potencijala devedesetih godina Srbija je izgubila oko 24 milijarde dolara, odnosno 12 milijardi dolara koliko je uloženo u njihovo obrazovanje i još toliko koliko bi se njihovim zapošljavanjem vratilo društvu. Od 2000. godine do danas taj trend se nastavio. Iznosi se podatak da je više od 500.000 visokoobrazovanih ljudi napustilo Srbiju od devedesetih godina do danas. Na osnovu poslednjih istraživanja, skoro 30% studenata planira da zauvek napusti Srbiju, a više od 20% da nastavi postdiplomske studije u stranoj državi.⁶

⁵ EurActiv Srbija, „EU mora hitno da smanji nezaposlenost mladih“, 2017. <http://www.euractiv.rs/eu-prioriteti/6480-eu-mora-hitno-da-smanji-nezaposlenost-mladih>

⁶ Kumburović A. (2004). „An Excessive "Brain Drain" from Serbia and Montenegro-How to Smooth it?" Household Survey Report, Issue 9, pp. 93-98.

Grafikon 2. Način obezbeđivanja egzistencije za koji bi se građani odlučili ukoliko bi mogli da biraju

Izvor: CEVES, (2014), Centar za visoke ekonomske studije, „Preduzetništvo u Srbiji – nužda ili prilika?“, str. 15.

Prema sprovedenom istraživanju čiji je cilj bio da se sagleda na koji način građani Srbije vide preduzetništvo, došlo se do podatka o tome za koji način obezbeđivanja egzistencije bi se građani odlučili ukoliko bi mogli da biraju. Za rad u javnom sektoru, pod kojim se podrazumevala državna ili opštinska administracija, školstvo, zdravstvo i slične usluga, kao i javna preduzeća, opredelilo se 65% ispitanika. Za rad u privatnom sektoru koji je obuhvatao velika, mala ili srednja domaća ili strana preduzeća se opredelilo 5% ispitanika. Za pokretanje sopstvenog biznisa, što je podrazumevalo otvaranje sopstvenog preduzeća, samostalno obavljanje profesije ili otvaranje sopstvene agencije, opredelilo se 30% ispitanika.⁷

3. KAKO PODSTAĆI RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA U SRBIJI

Potrebno je da se sistem obrazovanja prilagodi potrebama tržišta rada u Srbiji, kako bi se usaglasile ponuda i tražnja za radnom snagom, a time smanjila nezaposlenost i omogućio ekonomski rast i razvoj zemlje. S druge strane, možemo konstatovati i to da je tržište rada u Srbiji nefleksibilno i neefikasno. Fleksibilne forme rada gotovo da i ne postoje dok je udeo lica zaposlenih u privatnom i državnom sektoru gotovo izjednačen, što govori u prilog tome da privatni sektor nije dovoljno razvijen i da ne može doprineti smanjenju nezaposlenosti i jačanju konkurencije na tržištu rada. Ako sagledamo broj penzionera u Srbiji, kojih je 1,7 miliona, i ako

⁷ CEVES, (2014), Centar za visoke ekonomske studije „Preduzetništvo u Srbiji – nužda ili prilika?“, str. 15.

se osvrnemo na standarde u EU koji nagoveštavaju da broj zaposlenih radnika po jednom penzioneru bude 3, tada bi Srbija trebalo da broji oko 5 miliona zaposlenih.

Sistem obrazovanja koji nije reformisan, nizak nivo znanja i veština i nedostatak edukativnih programa i inicijativa dovode do stvaranja atmosfere u kojoj se destimuliše razvoj preduzetništva i preduzetničkog duha. Takav sistem obrazovanja ne obezbeđuje mladima sticanje znanja, veština, informacija o trendovima savremene ekonomije i ne edukuje ih u skladu sa potrebama privrede. Mladi se ne podstiču u dovoljnoj meri da razmišljaju o sopstvenom biznisu.

Politike koje se odnose na razvoj preduzetništva, uključujući podsticaje, finansiranje, razvoj preduzetništva, preduzetničko obrazovanje i razvoj preduzetničke kulture nisu funkcionalne, pa je potrebno da se revidiraju i unaprede. Uspesna borba sa problemom nezaposlenosti mladih zasniva se na kombinovanju politika koje integrišu:

1. Razvoj modela finansiranja preduzetništva i unapređenja pristupa kapitalu;
2. Unapređenje preduzetničkog učenja i motivisanje mladih da započnu sopstveni biznis
3. Kreiranje politika usmerenih na uspostavljanje održivosti novih biznisa, davanje podsticaja i unapređenje pristupa poslovnim politikama.⁸

Potrebno je kreirati nove mere politike i mehanizme podrške koji će mladim ljudima i drugim ciljnim grupama kroz pokretanje sopstvenog biznisa, njegov razvoj i održivost omogućiti da ostvare ekonomsku sigurnost i sami generišu svoja radna mesta. Na taj način se može preokrenuti negativan trend, a novi preduzetnici mogu značajno doprineti ekonomskom rastu i kreiranju novih vrednosti. Ono što je sigurno jeste da država ne uspeva da generiše dovoljno novih radnih mesta, a posebno ne uspeva da podstakne procvat industrija sa velikim stopama rasta i profitabilnosti (IT, inovativne usluge, tehnologije), koje u razvijenim ekonomijama nose rast radnih mesta u privredi. Drugo, neuspeh velikog broja politika u drugim oblastima i mnogi spoljni faktori uticali su na dugotrajnu stagnaciju ili opadanje ekonomije, što zajedno sa nedovršenom tranzicijom, nedostatkom strukturnih reformi i prilagođavanja sa sobom tek donosi rizik gubitka brojnih radnih mesta. Kada se tome doda nereformisani obrazovni sistem, koji mlade ne snabdeva pravim setom veština i koji nije usaglašen sa potrebama privrede, može se predvideti da postojeći okviri politike zapošljavanja neće imati efekte. Politike koje se trenutno primenjuju u Srbiji nisu adekvatne i podsticajne za razvoj alternativnih modela finansiranja. Suštinski, politike koje podstiču razvoj takvih modela finansiranja treba da se zasnivaju na promenama poreske politike (definisanje određenih poreskih olakšica), privrednog (kompanijskog) prava, na uspostavljanju novih regulativa i na promenama postojećih regulativa u većem broju oblasti. Država bi trebalo da utiče na promenu mentaliteta i stanja svesti stanovništva tako što će podsticati, ohrabrivati i promovisati obrasce preduzetničkog ponašanja i nagrađivati talente.⁹

Ako se osvrnemo na sektor malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u Srbiji, analize pokazuju da i pored toga što ovaj sektor beleži visoko učešće u osnovnim pokazateljima poslovanja privrede (broj preduzeća, zaposlenost i bruto dodata vrednost), poslovne performanse su i dalje nezadovoljavajuće. Produktivnost je četiri puta niža od proseka Evropske unije, a u ukupnom broju preduzeća koja ostvaruju izvoz, sektor malih i srednjih preduzeća i preduzetnika čine svega 4,4%. Najveći broj preduzeća iz ove grupe posluje u sektoru trgovine i prerađivačke industrije niske tehnološke složenosti koju karakteriše

⁸ SEVEN, Serbian Venture Network, (2015), Politike i mere podrške za razvoj preduzetništva u Srbiji, str. 3.

⁹ Ibid, str. 11.

proizvodi niske dodate vrednosti, male diferenciranosti, niže cenovne i profitne margine i slabe konkurentne pozicije na tržištu.¹⁰

Povoljna institucionalna infrastruktura za podsticaj razvoja preduzetništva i inovacija treba da:

1. Obezbedi stabilne makroekonomske uslove koji će podržavati preduzetničko okruženje;
2. Obezbedi smanjenje i pojednostavljenje administracije i troškova koji se odnose na pokretanje i poslovanje preduzeća;
3. Promoviše preduzetničko društvo i kulturu kroz razne oblike edukacije i obuke;
4. Obezbedi integraciju pravaca razvoja na lokalnom i nacionalnom nivou,
5. Obezbedi da programi budu realistični u pogledu troškova i vremena realizacije tako da im rezultati budu merljivi;
6. Obezbedi razvijenu statističku bazu o kretanjima u sektoru malih i srednjih preduzeća i preduzetnika, koja će biti dostupna i relevantna za potrebe donosilaca odluka.

Na osnovu analize pokazatelja koji mere uslove poslovanja, konkurentnost privrede i različite aspekte razvijenosti preduzetništva uopšte, može se zaključiti da poslovno okruženje u Republici Srbiji još uvek nije adekvatno. Od svih elemenata regulatornog okvira, najnegativniji uticaj na razvoj preduzetništva imaju brojni parafiskalni nameti (naknade i takse), visoki porezi i doprinosi na zarade, neefikasna poreska administracija, visoka siva ekonomija i zahtevne administrativne procedure. Neophodno je preispitati mogućnost za određene izmene propisa u oblasti poreza na dohodak i plaćanja doprinosa. Neka od rešenja mogu biti da se pojedine kategorije novoregistrovanih preduzetnika u određenom vremenskom periodu, oslobode plaćanja poreza i doprinosa, da se uvede mogućnost poreskog kredita za poreze i doprinose, da se smanje poreske stope za radna mesta kreirana u novoosnovanim firmama mladih preduzetnika i sl.¹¹

4. UMESTO ZAKLJUČKA

Na preduzetničko okruženje utiču svi elementi preduzetničkog ekosistema - politike Vlade, institucije, regulatorni okvir, finansije, kultura, obrazovanje, ljudski kapital, lokalna i globalna tržišta. Nemoguće je kreirati bolje finansijsko okruženje za razvoj preduzetničke aktivnosti ukoliko ne postoji čvrst institucionalni i zakonski okvir. Takođe, preduzetništvo se neće podstaći isključivo putem zakonodavnih mera, a bez neophodnih promena u obrazovnom sistemu. Srbija se na Doing Business listi trenutno nalazi na 47. mestu od 190, što je za 7 mesta bolji rang nego u prethodnoj godini. Jedan od glavnih razloga za ostvarenje ovakvog napretka je upravo pomak koji je napravljen da bi se poslovno okruženje naše zemlje učinilo što privlačnijim za preduzetnike. Međutim, neophodno je još dosta toga unaprediti kako bi se stvorila povoljna klima za razvoj preduzetničke aktivnosti. Država i dalje ne prepoznaje u potpunosti važnost i potencijal preduzetništva, dok se kao jedna od najvažnijih prepreka zbog koje ljudi u Srbiji oklevaju da pokrenu sopstveni biznis navodi opterećujuća birokratija i nestabilno regulatorno okruženje. Prisustvo nelojalne konkurencije i nepostojanje institucionalne zaštite su takođe barijere koje sputavaju razvoj preduzetničkog duha. S druge strane, još jedan od glavnih problema sa kojima se Srbija suočava jeste nezaposlenost koja dugi

¹⁰ Evropski pokret Srbija. (2017). „Država - podsticaj ili prepreka razvoju preduzetništva“
<http://www.emins.org/srpski/research-results/article/drzava-podsticaj-ili-prepreka-razvoju-preduzetnistva>

¹¹ Ibid

niz godina beleži visoke stope, ali i visoka stopa nezaposlenosti mladih. Stopa nezaposlenosti mladih najviša je u regionu Šumadije i Zapadne Srbije (40,3%), a najniža u Beogradskom regionu (29,4%). Sistem obrazovanja koji nije reformisan, nizak nivo znanja i veština i nedostatak edukativnih programa i inicijativa dovode do stvaranja atmosfere u kojoj se destimuliše razvoj preduzetništva i preduzetničkog duha. Takav sistem obrazovanja ne obezbeđuje mladima sticanje znanja, veština, informacija o trendovima savremene ekonomije i ne edukuje ih u skladu sa potrebama privrede. Mladi se ne podstiču u dovoljnoj meri da razmišljaju o sopstvenom biznisu. Stoga, potrebno je kreirati nove mere politike i mehanizme podrške koji će mladim ljudima i drugim ciljnim grupama kroz pokretanje sopstvenog biznisa, njegov razvoj i održivost omogućiti da ostvare ekonomsku sigurnost i sami generišu svoja radna mesta.

LITERATURA

1. CEVES, (2014), Centar za visoke ekonomske studije „Preduzetništvo u Srbiji – nužda ili prilika?“
2. EurActiv Srbija, „EU mora hitno da smanji nezaposlenost mladih“, 2017. <http://www.euractiv.rs/eu-prioriteti/6480-eu-mora-hitno-da-smanji-nezaposlenost-mladih>
3. Evropski pokret Srbija, (2017), „Država - podsticaj ili prepreka razvoju preduzetništva“
4. <http://www.emins.org/srpski/research-results/article/drzava-podsticaj-ili-prepreka-razvoju-preduzetnistva>
5. Heinze R, Hoose F, (2013), *The Creative Economy: Vision or Illusion in the Structural Change?*, *European Planning Studies*, Vol. 21, Issue 4, pp. 516-535.
6. Kumburović A, (2004), „An Excessive "Brain Drain" from Serbia and Montenegro-How to Smooth it?“ *Household Survey Report*, Issue 9, pp. 93-98.
7. Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj, Privreda Republike Srbije-održivost zasnovana na znanju, www.odrzivi-razvoj.gov.rs/
8. Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten januar 2017. (Beograd: Nacionalna služba za zapošljavanje, 2017)
9. http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/7/7026_bilten_nsz_01_2017_-_broj_173.pdf
10. OECD Fostering entrepreneurship, Paris, 1998; European Commission: Improving and simplifying the business environment for business start-up, 1998. EU: Action plan for promote entrepreneurship and competitiveness, 1999.
11. Republički zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi u Republici Srbiji 2016, (Beograd: Republički zavod za statistiku, 2016)
12. http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/07/15/SB_608-ARS_2015.pdf
13. Republički zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi prvi kvartal 2017 (Beograd: Republički zavod za statistiku, 2017)
14. http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/49/44/RS10_2017Q1.pdf
15. SEVEN, Serbian Venture Network, (2015), „Politike i mere podrške za razvoj preduzetništva u Srbiji“